TEMA BROJA

RIZNICA ZNANJA: SVEUČILIŠNO IZDAVAŠTVO I KNJIŽNICE NA SVEUČILIŠTU U OSIJEKU

IZDAVAŠTVO KINEZIOLOŠKOGA FAKULTETA OSIJEK I ULOGA KNJIŽNICE: SINERGIJA POKRETA I PISANE RIJEČI

Lana ŠUSTER

U suvremenom visokoškolskom okruženju sveučilišno izdavaštvo i visokoškolske knjižnice čine temeljnu cjelinu koja osigurava prijenos i unaprjeđenje znanstvene misli. Na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku nakladnička i knjižnična djelatnost izravno podupiru kvalitetu studijskih programa i znanstvenoistraživačkog rada. Kineziološki fakultet Osijek pritom se ističe kao primjer promišljene sinergije izdavaštva i inovativnog knjižničarstva čime snažno doprinosi razvoju kineziološke edukacije i cjelokupne akademske zajednice.

Izdavaštvo Kineziološkoga fakulteta Osijek sustavno je regulirano Pravilnikom o izdavačkoj djelatnosti, donesenim u akademskoj godini 2021./2022., čime su stvoreni čvrsti institucijski temelji za objavljivanje stručnih publikacija, udžbenika i monografija. Prvi iskorak prema snažnijoj produkciji vlastite literature bila je nedavna promocija novog udžbenika *Kineziologija u primarnom obrazovanju*. Riječ je o naslovu koji predstavlja prvi sveučilišni udžbenik Fakulteta, a nastao je zajedničkim radom stručnjaka s osječkoga i riječkoga sveučilišta, odnosno Aleksandre Pejčić, Biljane Trajkovski te Zvonimira Tomca. Udžbenik donosi novi pristup kineziološkoj edukaciji, sustavno spajajući teoriju, metodiku i konkretne nastavne primjere. Kako bi to važno djelo bilo maksimalno dostupno svim studentima, osigurano je njegovo besplatno digitalno izdanje, dok je deset tiskanih primjeraka trajno dostupno za posudbu u knjižnici Fakulteta.

Uz samostalne izdavačke pothvate, Kineziološki fakultet Osijek često je prepoznat kao partner u kreiranju stručne literature od velike nacionalne važnosti. Najznačajniji noviji projekt svakako je suautorstvo i suizdavaštvo priručnika *Rekreacijska stanka: 30 minuta za zdravlje*. Priručnik je izravno namijenjen organizaciji motoričkih i tjelovježbenih aktivnosti tijekom školskog dana, a u sklopu eksperimentalnog programa cjelodnevne škole. To značajno djelo plod je iznimne suradnje triju kineziooloških fakulteta u Republici Hrvatskoj, onih pri sveučilištima u Zagrebu, Splitu i Osijeku, te Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske. Također, Kineziološki fakultet Osijek ima u pripremi i nekoliko naslova udžbenika i priručnika koji pokrivaju interdisciplinarna područja: *Priručnik sportske medicine za studente kineziologije, Organizacija i upravljanje sportom s osnovama sportskog prava, Poduka alpskog skijanja te Zdravstveno usmjerene vježbe snage s rekvizitima*. Takvi iskoraci neosporno potvrđuju da je osječki Kineziološki fakultet važan dionik u unaprjeđenju nacionalnoga obrazovnog sustava te razvoju dječjega zdravlja.

Svako izdano djelo svoju punu svrhu ostvaruje tek kada dođe do korisnika, a tu ključnu ulogu preuzima Knjižnica Kineziološkoga fakulteta Osijek. Od svojega službenog osnutka početkom 2022. godine Knjižnica je nezaobilazno središte fakultetskoga života. Smještena je u prizemlju zgrade te je lako dostupna, a njezin fond u potpunosti prati obveznu i dopunsku literaturu za sve kolegije te kontinuirano raste i obogaćuje se novim naslovima. Prostor Knjižnice osmišljen je tako da slobodno komunicira s vanjskim izložbenim prostorom te studentima omogućuje spontan akademski rad i redovito sudjelovanje u kulturno-sportskim aktivnostima.

Izazov poticanja na čitanje u svijetu u kojem su studenti primarno usmjereni na tjelesnu aktivnost i znanost o pokretu Knjižnica je pretvorila u svoju komparativnu prednost. Tradicionalna i rado posjećena manifestacija *Maraton u čitanju - spoji tjelesnu aktivnost s čitanjem* postala je prepoznatljiv brend Knjižnice i Kineziološkoga fakulteta. Kroz taj domišljat pristup studenti u natjecateljskom formatu čitaju naglas literaturu, poput poglavlja iz novog udžbenika *Kineziologija u primarnom obrazovanju*, dok usporedno izvode zahtjevne tjelesne vježbe poput čučnjeva ili izdržaja čime se znanje integrira u tijelo i um na autentičan kineziološki način. Knjižnica redovito organizira i *Parlaonicu KIFOS-a*, debatni prostor u kojem studenti raspravljaju o temama poput utjecaja knjiga na odrastanje, uloge životinja u sportu ili uočenih fenomena umjetne inteligencije. Zapažen je bio i projekt *Vježbanje glagoljice* koji je obuhvaćao jedinstveno spajanje kretanja i ispisivanja glagoljskih slova ljudskim tijelom.

Prepoznavši transformaciju uloge suvremenih knjižnica, Knjižnica aktivno provodi edukacije o informacijskom opismenjavanju te uči studente pravilnom i kritičkom korištenju alata generativne umjetne inteligencije. Sudjeluje u važnijim manifestacijama koje organizira Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, predstavljajući izdavačku djelatnost kroz izložbu *Riznica znanja*. Također provodi i interaktivne radionice o medijskoj pismenosti i razlikovanju lažnih vijesti o vježbanju od provjerenih izvora informacija. Kvalitetu i posvećenost u radu potvrđuju i nedavna anketna istraživanja prema kojima velika većina nastavnika i studenata iskazuje izrazito visoko zadovoljstvo knjižničnim uslugama. Posebno veseli podatak da su svi ispitani nastavnici spremni preporučiti usluge svojim kolegama te smatraju Knjižnicu iznimno važnom za cjelokupni akademski razvoj. Povezujući teoriju s praksom, znanost s pokretom te autore s njihovim čitateljima, izdavaštvo i knjižnica Kineziološkoga fakulteta Osijek zorno pokazuju kako se akademska izvrsnost danas gradi interdisciplinarnošću, čineći pritom najčvršći mogući temelj za cjelovito obrazovanje novih generacija.

Predstavljanje sveučilišnog udžbenika Cjelovito učenje i poučavanje

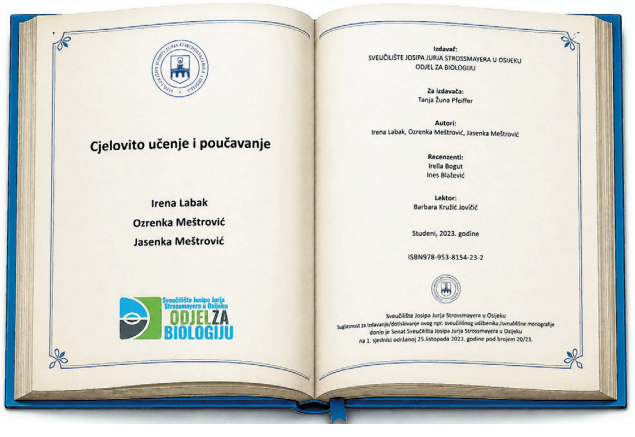
Irena LABAK

- **Naslov udžbenika: Cjelovito učenje i poučavanje**
- **Autorice: Irena Labak, Ozrenka Meštrović, Jasenka Meštrović**
- **Izdavač: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Odjel za biologiju**

Sveučilišni udžbenik ***Cjelovito učenje i poučavanje*** rezultat je dugogodišnjeg rada sa studentima Odjela za biologiju na kojem se već 20 godina obrazuju budući učitelji i nastavnici biologije i kemije te učitelji prirode/prirodoslovlja. Rad sa studentima, znanstveni interes i dugogodišnje nastavno iskustvo postupno su oblikovali taj udžbenik koji polazi od pretpostavke da studenti svoj profesionalan razvoj započinju tijekom studija, a nastavljaju ga u okviru cjeloživotnog obrazovanja. Stoga je važno da studenti tijekom studija razvijaju kulturu refleksije o vlastitu rastu i učenju te preuzimaju aktivnu ulogu u usmjeravanju vlastita razvoja.

Udžbenik je pisan s namjerom da studentima, budućim učiteljima i nastavnicima, ponudi odgovore na pitanje kako poučavanje može podržati razvoj autonomnih, odgovornih i refleksivnih učenika koji aktivno upravljaju vlastitim učenjem. Naslov udžbenika upućuje na cjelovit pristup učenju i poučavanju u kojem učitelj ne oblikuje samo način poučavanja nego i način na koji učenici uče, promišljaju i razvijaju vlastite kompetencije. Današnje društvo od pojedinca zahtijeva sposobnost prilagodbe, kritičkog promišljanja i kontinuiranog razvoja kompetencija. Na taj način pojedinac razvija adaptivnu ekspertizu koja mu omogućuje primjenu znanja i vještina u novim i promjenjivim situacijama. Poučavanje stoga treba biti usmjereno na samoregulirani razvoj učenika i njihovih kompetencija, pri čemu kompetencija učiti kako učiti zauzima posebno mjesto jer kao metakompetencija podržava razvoj svih drugih kompetencija važnih za osobni, akademski, profesionalni i društveni život.

U skladu s tim, teorijski dio udžbenika razmatra poučavanje za razvoj kompetencije učiti kako učiti, koja uključuje različita znanja i vještine uspješnog učenja u školskim i životnim situacijama, ali i razvoj pozitivnih stavova prema učenju te spremnosti za cjeloživotno obrazovanje. Posebno se opisuju obilježja cjelovitog učenja i poučavanja u kontekstu nastavnog sata koji svojim etapama prati faze samoreguliranog učenja. Aktivnosti nastavnog sata analiziraju se u kontekstu učenja, poučavanja i (samo)vrednovanja te konstruktivno usklađenog poučavanja. Primjerice, postavljanje ciljeva opisuje se ne samo kao etapa nastavnog sata nego i kao način modeliranja postavljanja ciljeva u samoreguliranom učenju te oblikovanja kriterija prema kojima učenici prate i vrednuju vlastiti napredak. Udžbenik također objašnjava načine aktivnog uključivanja učenika u nastavu uporabom metoda poučavanja koje potiču razvoj znanja na višim kognitivnim razinama i usmjeravaju učenike na promišljanje o vlastitu procesu i rezultatima učenja. Poseban naglasak stavljen je na razvoj metakognicije te na objašnjenje uvjeta u kojima kognitivni procesi postaju metakognitivni. Također se naglašava povezanost razvoja metakognicije s individualizacijom i diferencijacijom poučavanja te stvaranjem poticajnoga razrednog ozračja.

Drugi, praktičan dio udžbenika donosi primjere cjelovitih priprema za nastavne sate iz prirode i biologije, prikazujući kako se teorijska polazišta mogu primijeniti u konkretnoj nastavnoj praksi. Polazeći od kurikula Biologije i oslanjajući se na kurikul međupredmetne teme Učiti kako učiti, pripreme za nastavne sate pružaju detaljno razrađenu artikulaciju nastave za brojne biološke teme, uz prikaze formativnog vrednovanja i radnih materijala koji učenike aktivno uključuju u proces cjelovitog učenja.

Iako vrednovanje nije izravno istaknuto u naslovu udžbenika, ono je utkano u sva njegova poglavlja i predstavlja važan dio cjelovitog učenja i poučavanja. Osim što se naglašava njegova važnost u procesu učenja učenika, u završnom dijelu udžbenika razmatra se i njegova uloga u samousmjerenom profesionalnom razvoju učitelja na primjeru kolegijalnog opažanja nastave. Nastavni sat promatra se kao ishodište refleksije o uspješnosti poučavanja te kao važan izvor prepoznavanja mogućnosti za profesionalno unaprjeđenje učitelja.

Hrvatski obrazovni sustav na svim razinama opredijelio se za kurikulski pristup, stoga je ovaj udžbenik namijenjen širem krugu čitatelja. Iako prati sadržaje kolegija Didaktika i Metodika nastave biologije, svrha mu je pružiti podršku svim učiteljima i nastavnicima, neovisno o nastavnom predmetu, kao i nastavnicima u visokom obrazovanju. Udžbenik nastoji podržati razvoj znanja, vještina i stavova o tome što znači biti uspješan učitelj - učitelj koji ne prenosi samo sadržaj, već podržava učenike i studente u razvoju njihovih potencijala, autonomije i autentičnosti te iste vrijednosti nastoji razvijati i kod svojih budućih učenika.